

Врз основа на член 85-а став (3) од Законот за основното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16 и 127/16) и член 68-а став (3) од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16 и 127/16), министерот за образование и наука донесе

П Р А В И Л Н И К

за основните професионални компетенции по подрачја на стручниот соработник во основните и средните училишта

Член 1

Со овој правилник се утврдуваат основните професионални компетенции по подрачја на стручниот соработник во основните и средните училишта (во натамошниот текст: основните професионални компетенции).

Воспитно – образовната дејност во основното образование ја остваруваат и стручните соработници (педагог, психолог, социолог, социјален работник, дефектолог, библиотекар).

Воспитно – образовната дејност во средното образование ја остваруваат и стручните соработници (педагог, психолог, дефектолог, социолог, лаборант, библиотекар и друго).

Воспитно – образовната дејност во средното стручно образование ја остваруваат и стручните соработници во практичната настава (во натамошниот текст: стручен соработник во структурата).

Член 2

Основните професионални компетенции опфаќаат основни знаења, способности и вештини коишто ги поседува стручниот соработник за да може квалитетно да ја извршува работата на стручен соработник во основно и средно училиште.

Основните професионални компетенции опфаќаат професионални вредности и професионални знаења и вештини во следните подрачја:

- работа со ученици;
- работа со наставници;
- работа со родители;
- соработка со заедницата;
- професионален развој и професионална соработка;
- аналитичко-истражувачка работа;
- училишна структура, организација и клима.

Член 3

Основните професионални компетенции се однесуваат на стручниот соработник: педагог, психолог, социолог, социјален работник, дефектолог, библиотекар и стручен соработник во структурата.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник кои се однесуваат на професионалните знаења и вештини се групирани во две категории: заеднички компетенции и специфични компетенции за одделните профили стручни соработници.

Во рамките на двете категории, компетенциите се организирани во седум подрачја, а секое подрачје се состои од неколку потподрачја.

ЗАЕДНИЧКИ КОМПЕТЕНЦИИ НА СТРУЧНИТЕ СОРАБОТНИЦИ

Член 4

Заедничките компетенции се однесуваат на стручниот соработник: педагог, психолог, социолог, социјален работник и дефектолог.

Член 5

Во подрачјето „Работа со учениците“ опфатени се три потподрачја:

- Поддршка на учениците во учењето;
- Следење и поддршка на развојот на учениците и
- Професионална и кариерна ориентација на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Поддршка на учениците во учењето** се однесуваат на разбирање на индивидуалните разлики во учењето кај учениците, знаења за методите и техниките за работа со учениците, познавање и користење на соодветни стратегии за учење и поддршка на учениците во учењето усогласени со нивните потреби.

Основните професионални компетенции од потподрачјето **Следење и поддршка на развојот на учениците** се однесуваат на познавањето и примената на различни видови стратегии и приоди во индивидуалната и групната работа и комуникацијата со учениците за развивање на нивната самодоверба, хуманост, солидарност, меѓуетничка соработка и др.

Основните професионални компетенции од потподрачјето **Професионална и кариерна ориентација на учениците** се однесуваат на познавање и соодветно користење методи и инструменти за професионална ориентација, советување и кариерно насочување на учениците.

Член 6

Во подрачјето „Работа со наставниците“ опфатени се три потподрачја:

- Поддршка на наставниците во планирањето и реализирањето на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата;
- Поддршка на наставниците во работата со учениците и
- Поддршка на наставниците во работата со родителите.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Поддршка на наставниците во планирањето и реализирањето на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата** се однесуваат на познавање на стратешките, концепциските и програмските документи и стандарди за потсистемот на образованието во кој работи, познавање на принципите и приодите во планирањето и оценувањето, како и на помагање на наставниците во планирањето, реализирањето на наставата, следењето и вреднувањето на учениците при што се земаат предвид индивидуалните карактеристики и потреби на учениците во дадените развојни периоди.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Поддршка на наставниците за работата со учениците** се однесуваат на знаења за различните стратегии, методи и приоди за приспособување на наставата на карактеристиките на учениците, како и на давањето на стручна поддршка на наставниците во воспоставување добра комуникација меѓу учениците и наставниците и на учениците меѓусебно.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Поддршка на наставниците за работата со родителите** се однесуваат на знаења и вештини за изработка на стратегија, односно избор на методите и содржините за наставничко-родителска соработка.

Член 7

Во подрачјето „Работа со родителите“ опфатени се три потподрачја:

- Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите;
- Едукација на родителите и
- Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите** се однесуваат на разбирање за тоа како семејството влијае на когнитивното, емотивното и социјалното функционирање на учениците, на умешноста да се идентификуваат потенцијалните кризни ситуации во семејствата што го засегаат развојот и учењето на учениците и на вештините соодветно да се комуницира и да се даде поддршка на семејството.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Едукација на родителите** се однесува на знаењата и вештините за идентификување на потребите на родителите за едукација и едукација на родителите поврзана со нивната родителска улога и начините на комуникација со децата примагање во учењето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето** се однесуваат на знаењата и вештините за вклучување на родителите во одделни сегменти од воспитно-образовниот процес.

Член 8

Во подрачјето „Соработка со заедницата“ опфатени се две потподрачја:

- Соработка со локалната заедница и
- Соработка со стручните институции и организации.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Соработка со локалната заедница** се однесуваат на учество во планирањето, реализирањето и следењето на активностите на училиштето и заедницата со кои се подобруваат постигањата на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Соработка со стручните институции и организации** се однесуваат на знаењата и вештините за остварување соработка со соодветните институции при работата со одредена група ученици, наставници, родители и за сопствената работа.

Член 9

Во подрачјето „Професионален развој и професионална соработка“ опфатени се две потподрачја:

- Личен професионален развој и
- Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Личен професионален развој** се однесуваат на знаењата и вештините за користење на стекнатите знаења за унапредување на сопствената практика, како и за планирање, водење евиденција и организирање на доказите за сопствениот професионален развој.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето** се однесуваат на знаењата и вештините за подготовка на инструменти, прибирање на податоци и анализа на потребите за професионален развој на наставниците. Компетенциите на стручниот соработник за ова потподрачје подразбираат и поседување знаења и вештини за реализирање на разни форми на едукација со воспитно-образовниот кадар.

Член 10

Во подрачјето „Аналитичко-истражувачка работа“ опфатени се две потподрачја:

- Анализа и проценка на воспитно-образовната работа и
- Истражување на воспитно-образовната работа.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Анализа и проценка на воспитно-образовната работа** се однесуваат на знаењата на методологијата за анализа на документацијата за воспитно-образовната работа во училиштето и вештините за извлекување заклучоци и нивно користење за унапредување на воспитно-образовниот процес.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Истражување на воспитно-образовната работа** се однесуваат на знаењата и вештините за прибирање податоци, квантитативна и квалитативна анализа на добиените податоци, интерпретација и известување за добиените резултати од истражувањата.

Член 11

Во подрачјето „Училишна структура, организација и клима“ опфатени се две потподрачја:

- Училишна структура и организација (планирање, следење на воспитно-образовната работа, педагошка евиденција и документација, евалвација) и
- Училишна клима, безбедна средина и демократско учество.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Училишна структура и организација** се однесуваат на знаењата за системот на организација и функционирање на училиштето, потребите и приоритетите на училиштето, како и на вештините за изготвување и образложување на иницијативи за осовременување на воспитно-образовната работа.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник од потподрачјето **Училишна клима, безбедна средина и демократско учество** се однесуваат на знаењата за развивање програми кои се однесуваат на социјалната и образовната инклузија, како и на планирањето и организирањето на активности за демократско учество на учениците во животот на училиштето.

Член 12

Заедничките професионални компетенции што треба да ги поседува стручниот соработник од членовите 5, 6, 7, 8, 9, 10 и 11 од овој правилник се дадени во Прилог бр.1 кој е составен дел на овој правилник.

ОСНОВНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ СПЕЦИФИЧНИ ЗА ОДДЕЛНИ СТРУЧНИ СОРАБОТНИЦИ

ПЕДАГОГ

Член 13

Во подрачјето „Работа со учениците“ за стручниот соработник педагог опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на учениците во учењето и
- Следење и поддршка на развојот на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Поддршка на учениците во учењето** се однесуваат на знаење за ефективни техники за учење, како и на подготовката и примената на стратегии за поучување.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Следење и поддршка на развојот на учениците** се однесуваат на знаењата и вештините за советување, следење и поттикнување на учениците за натамошен развој.

Член 14

Во подрачјето „Работа со наставниците“ за стручниот соработник педагог опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на наставниците во планирањето и реализирањето на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата;
- Поддршка на наставниците во работата со учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Поддршка на наставниците во планирањето и реализирањето на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата** се однесуваат на знаењата на современите методи за следење и оценување на учениците, како и на вештините за помагање на наставниците во процесот на подготовката и реализацијата на интерактивната настава и во подготовката и реализацијата на екстерното и интерното проверување на постигањата на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Поддршка на наставниците во работата со учениците** се однесуваат на знаењата и вештините да се објаснат и демонстрираат начините на кои може да им се помогне на учениците за користење различни приоди во учењето.

Член 15

Во подрачјето „Работа со родителите“ за стручниот соработник педагог опфатено е едно потподрачје Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите** се однесуваат на знаењата за формите и методите за ефективно советување на родителите, како и на примената на различни методи на индивидуални и групни советувања на родителите.

Член 16

Во подрачјето „Соработка со заедницата“ за стручниот соработник педагог опфатено е едно потподрачје Соработка со локалната заедница.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Соработка со локалната заедница** се однесуваат на вклученоста во процесот на планирање, организирање и следење на практичната настава во средните стручни училишта.

Член 17

Во подрачјето „Професионален развој и професионална соработка“ за стручниот соработник педагог опфатено е едно потподрачје Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето** се однесуваат на познавање на основните професионални компетенции за наставниците и на водењето документација за професионалниот развој на наставниците.

Член 18

Во подрачјето „Аналитичко-истражувачка работа“ за стручниот соработник педагог опфатено е едно потподрачје Истражување на воспитно-образовната работа.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Истражување на воспитно-образовната работа** се однесуваат на знаењата и вештините за спроведување акциски истражувања за подобрување на наставата.

Член 19

Во подрачјето „Училишна структура, организација и клима“ за стручниот соработник педагог опфатено е едно потподрачје Училишна структура и организација (планирање, следење на воспитно-образовната работа, педагошка евиденција и документација, евалвација).

Основните професионални компетенции на стручниот соработник педагог од потподрачјето **Училишна структура и организација** се однесуваат на знаењата за тоа како треба да се одвива наставниот процес, структурата на педагошката евиденција и документација и начините за нејзино водење, како и вештините за следење на наставата и педагошката евиденција и документација.

Член 20

Специфичните професионални компетенции што треба да ги поседува стручниот соработник– педагог од членовите 13, 14, 15, 16, 17, 18 и 19 од овој правилник се дадени во Прилог бр. 2 кој е составен дел на овој правилник.

ПСИХОЛОГ

Член 21

Во подрачјето “Работа со ученици“ за стручниот соработник психолог опфатени се три потподрачја:

- Поддршка на учениците во учењето;
- Следење и поддршка на развојот на учениците и
- Професионална и кариерна ориентација на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Поддршка на учениците во учењето** се однесуваат на познавањето и користењето на техники за советување и модерирање психолошки работилници.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Следење и поддршка на развојот на учениците** се однесуваат на знаењето и користењето на потврдени техники и стратегии за проценка и подобрување на социоемоционалното функционирање на учениците и нивното ментално здравје.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Професионална и кариерна ориентација на учениците** се однесуваат на познавањето и користењето психолошки мерни инструменти за професионална ориентација.

Член 22

Во подрачјето „Работа со наставници“ за стручниот соработник психолог опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата и
- Поддршка на наставниците за работа со учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата** се однесуваат на знаењата за современи и различни методи за следење и оценување, знаењата од психометрија и на вештините за помагање на наставниците во избирањето и изготвувањето на инструменти за вреднување и

самовреднување на постигањата на учениците и подготовката и реализацијата на екстерното и интерното проверување на постигањата на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Поддршка на наставниците за работа со учениците** се однесуваат на знаењата и вештините за советување на наставниците, како да ги упатат учениците да користат различни приоди во учењето и успешно да ги идентификуваат и поттикнат способностите на надарените ученици.

Член 23

Во подрачјето „Работа со родителите“ за стручниот соработник психолог опфатени се две потподрачја:

- Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите и
- Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите** се однесуваат на знаењата и вештините за примена на соодветни форми и методи за ефективно советување на родителите.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето** се однесуваат на преземање превентивни мерки за спречување на негативното влијание на средината врз младите и надминување на изразените тешкотии.

Основните професионални компетенции од ова подрачје што треба да ги поседува стручниот соработник психолог се дадени се во прилог бр. 17 кој е составен дел на овој правилник.

Член 24

Во подрачјето „Соработка со заедницата“ за стручниот соработник психолог опфатено е едно потподрачје Соработка со локалната заедница.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Соработка со локалната заедница** се однесуваат на вклученоста во процесот на планирање, организирање и следење на практичната настава во средните стручни училишта.

Член 25

Во подрачјето „Професионален развој и професионална соработка“ за стручниот соработник психолог опфатено е едно потподрачје Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето** се однесуваат на познавањето на основните професионални компетенции за наставници и на водењето документација за професионалниот развој на наставниците.

Член 26

Во подрачјето „Аналитичко-истражувачка работа“ за стручниот соработник психолог опфатено е едно потподрачје Истражување на воспитно-образовната работа.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Истражување на воспитно-образовната работа** се однесуваат на знаењата и вештините за правилно користење на психолошките тестови и за спроведување акциски истражувања врз основа на кои предлага програми за подобрување на учењето и менталното здравје на учениците.

Член 27

Во подрачјето „Училишна структура, организација и клима“ за стручниот соработник психолог опфатени се две потподрачја:

- Училишна структура и организација (планирање, следење на воспитно-образовната работа, педагошка евиденција и документација, евалвација) и
- Училишна клима, безбедна средина и демократско учество.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Училишна структура и организација** се однесуваат на знаењата за правилно користење на психодијагностички инструменти.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник психолог од потподрачјето **Училишна клима, безбедна средина и демократско учество** се однесуваат на знаењата и примената на механизми, техники и стратегии за кризна интервенција во училиштето.

Член 28

Специфичните професионални компетенции што треба да ги поседува стручниот соработник - психолог од членовите 21, 22, 23, 24, 25, 26 и 27 од овој правилник се дадени во Прилог бр. 3 кој е составен дел на овој правилник.

СОЦИОЛОГ

Член 29

Во подрачјето „Работа со ученици“ за стручниот соработник социолог опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на учениците во учењето и
- Следење и поддршка на развојот на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Поддршка на учениците во учењето** се однесуваат на познавањето на социјалните фактори кои влијаат на учењето и успехот на учениците, како и на работа со ученици кои имаат проблеми со планирањето на слободното време, со приспособувањето и однесувањето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Следење и поддршка на развојот на учениците** се однесуваат на знаењето и вештините за организација и реализација на воннаставните и слободните ученички активности.

Член 30

Во подрачјето „Работа со наставници“ за стручниот соработник социолог опфатено е едно потподрачје **Поддршка на наставниците во планирањето и реализирањето на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата**.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Поддршка на наставниците во планирањето и реализирањето на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата** се однесуваат на знаењата за потенцијалите и ризиците во учењето на учениците со различно социокултурно потекло, како и на вештините за помагање на наставниците при планирање и организирање на наставните и воннаставните активности, работата со општествените организации, соработката со локалната заедница, поддршката на работата на заедницата на учениците, соработката со родителите и др.

Член 31

Во подрачјето „Работа со родители“ за стручниот соработник социолог опфатени се две потподрачја:

- Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите и
- Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите** се однесуваат на знаењата и вештините за помагање на родителите во идентификувањето, следењето и надминувањето на социопатолошки појави кај нивните деца.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето** се однесуваат на заедничко преземање превентивни мерки за спречување на негативното влијание на средината врз младите и за надминување на изразените тешкотии.

Член 32

Во подрачјето „Соработка со заедницата“ за стручниот соработник социолог опфатено е едно потподрачје Соработка со локалната заедница.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Соработка со локалната заедница** се однесуваат на знаењата за функционалните односи и конфликти на училиштето и заедницата, како и на соработката со релевантни институции за спречување на девијантните појави во училиштето.

Член 33

Во подрачјето „Професионален развој и професионална соработка“ за стручниот соработник социолог опфатено е едно потподрачје Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето** се однесуваат на познавањето на основните професионални компетенции за наставниците и на водењето документација за професионалниот развој на наставниците.

Член 34

Во подрачјето „Аналитичко-истражувачка работа“ за стручниот соработник социолог опфатено е едно потподрачје Истражување на воспитно-образовната работа.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Истражување на воспитно-образовната работа** се однесуваат на знаењата за методологијата на социолошките истражувања во образованието и нивното користење во сопствената практика.

Член 35

Во подрачјето „Училишна структура, организација и клима“ за стручниот соработник социолог опфатени се две потподрачја:

- Училишна структура и организација (планирање, следење на воспитно-образовната работа, педагошка евиденција и документација, евалвација) и
- Училишна клима, безбедна средина и демократско учество.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Училишна структура и организација** се однесуваат на знаењата и вештините за следење на начинот за водење на педагошката евиденција и документација и за предлагање мерки за подобрување, како и за евидентирање и обезбедување опфат на училишните обврзници.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социолог од потподрачјето **Училишна клима, безбедна средина и демократско учество** се однесуваат на знаењата за важноста од вклученоста на сите ученици во образовниот процес, без разлика на нивното потекло, способности, однесување и сл.

Член 36

Специфичните професионални компетенции што треба да ги поседува стручниот соработник социолог од членовите 29, 30, 31, 32, 33, 34 и 35 од овој правилник се дадени во Прилог бр. 4 кој е составен дел на овој правилник.

СОЦИЈАЛЕН РАБОТНИК

Член 37

Во подрачјето „Работа со ученици“ за стручниот соработник социјален работник опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на учениците во учењето и
- Следење и поддршка на развојот на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Поддршка на учениците во учењето** се однесуваат на познавањето на методиките за социјална работа со поединец и социјална работа во локалната заедница, како и на вештините за идентификација, организација и искористување на ресурсите во училиштето и надворешната средина во функција на подобрување на успехот на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Следење и поддршка на развојот на учениците** се однесуваат на познавање и примена на соодветни пристапи во социјалната работа.

Член 38

Во подрачјето „Работа со наставници“ за стручниот соработник социјален работник опфатени се три потподрачја:

- Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата;
- Поддршка на наставниците за работа со учениците и
- Поддршка на наставниците за работа со родителите.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата** се однесуваат на знаењата за потенцијалните ризици во учењето на учениците со различно социокултурно потекло.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Поддршка на наставниците за работа со учениците** се однесуваат на познавање на техниките на медијација и решавање конфликти во социјалната работа.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Поддршка на наставниците за работа со родителите** се однесуваат на познавање техники на медијација и решавање конфликти во социјалната работа со родители.

Член 39

Во подрачјето „Работа со родители“ за стручниот соработник социјален работник опфатени се три потподрачја:

- Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите;
- Едукација на родителите и

- Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите** се однесуваат на познавањето пристапи за работа со семејствата и поединечни случаи.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Едукација на родителите** се однесуваат на знаењата и вештините за организирање и вклучување на родителите во препознавањето и надминувањето на социјалните ризици и нивното влијание врз развојот на детето и неговото учење.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Вклучување на родителите во животот и работата на училиштето** се однесуваат на знаењата и вештините за соработка со родителите преку нивното вклучување во различни работни и други тела во училиштето.

Член 40

Во подрачјето „Соработка со заедницата“ за стручниот соработник социјален работник опфатени се две потподрачја:

- Соработка со локалната заедница и
- Соработка со стручните институции и организации.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Соработка со локалната заедница** се однесуваат на знаењата за методиката на социјалната работа во локалната заедница, како и на вештините за иницирање и воспоставување соработка, преговарање со заедницата за реализација на заеднички проекти од социјален карактер во училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Соработка со стручните институции и организации** се однесуваат на знаењата и вештините за воспоставување на мрежна социјална работа.

Член 41

Во подрачјето „Аналитичко-истражувачка работа“ за стручниот соработник социјален работник опфатено е едно потподрачје Истражување на воспитно-образовната работа.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Истражување на воспитно-образовната работа** се однесуваат на знаењата за методологијата на социјалната работа во образованието, како и на вештини за спроведување акциски истражувања во социјалната работа во образованието.

Член 42

Во подрачјето „Училишна структура, организација и клима“ за стручниот соработник социјален работник опфатени се две потподрачја:

- Училишна структура и организација (планирање, следење на воспитно-образовната работа, педагошка евиденција и документација, евалвација) и
- Училишна клима, безбедна средина и демократско учество.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Училишна структура и организација** се однесуваат на знаењата и вештините за примена на техники за планирање, програмирање и евалвација на социјалната работа со поединци и семејства.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник социјален работник од потподрачјето **Училишна клима, безбедна средина и демократско учество** се однесуваат на знаењето за важноста на вклученоста на учениците од семејствата со социјален ризик во образовниот процес.

Член 43

Специфичните професионални компетенции што треба да ги поседува стручниот соработник социјален работничкод членовите 37, 38, 39, 40, 41 и 42 се дадени во Прилог бр.5 кој е составен дел на овој правилник.

ДЕФЕКТОЛОГ

Член 44

Во подрачјето „Работа со учениците“ за стручниот соработник дефектолог опфатени се три потподрачја:

- Поддршка на учениците во учењето;
- Следење и поддршка на развојот на учениците и
- Професионална и кариерна ориентација на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Поддршка на учениците во учењето** се однесуваат на знаењата за соодветните техники и стратегии за проценка на образовните потреби на учениците со посебни образовни потреби, како и на вештините за давање непосредна помош во учењето на учениците со посебни образовни потреби.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Следење и поддршка на развојот на учениците** се однесуваат на знаењата и вештините за следење на ефектите од индивидуалниот образовен план (во натамошниот текст: ИОП).

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Професионална и кариерна ориентација на учениците** се однесуваат на знаењата и вештините за индивидуално и групно советување со учениците со посебни образовни потреби за правилен избор на понатамошното образование или професија.

Член 45

Во подрачјето „Работа со наставниците“ за стручниот соработник дефектолог опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата;
- Поддршка на наставниците за работа со учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата** се однесуваат на знаењата и вештините за изготвување/избирање методи, техники, средства за работа и инструменти за оценување соодветни на видот на посебните образовни потреби, поставените цели во ИОП и стилот на учење на ученикот.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Поддршка на наставниците за работа со учениците** се однесуваат на знаењата и вештините за давање стручна помош на наставниците преку индивидуални или групни средби и обуки за идентификување на учениците со посебни образовни потреби и стратегиите за работа со нив.

Член 46

Во подрачјето „Работа со родителите“ за стручниот соработник дефектолог опфатено е едно потподрачје Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Индивидуални и групни советувања и консултации со родителите** се однесуваат на знаењата и вештините за спроведување на индивидуални и групни советувања на родителите на деца со посебни образовни потреби.

Член 47

Во подрачјето „Соработка со заедницата“ за стручниот соработник дефектолог опфатено е едно потподрачје Соработка со локалната заедница.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Соработка со локалната заедница** се однесуваат на знаењата и вештините за вклученоста во процесот на планирање, организирање и следење на практичната настава во средните стручни училишта.

Член 48

Во подрачјето „Професионален развој и професионална соработка“ за стручниот соработник дефектолог опфатено е едно потподрачје Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето** се однесуваат на познавањето на основните професионални компетенции за наставниците и на водењето документација за професионалниот развој на наставниците.

Член 49

Во подрачјето „Аналитичко-истражувачка работа“ за стручниот соработник дефектолог опфатено е едно потподрачје Истражување на воспитно-образовната работа.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Истражување на воспитно-образовната работа** се однесуваат на знаењата и вештините за спроведување акциски истражувања за подобрување на наставата.

Член 50

Во подрачјето „Училишна структура, организација и клима“ за стручниот соработник дефектолог опфатени се две потподрачја:

- Училишна структура и организација (планирање, следење на воспитно-образовната работа, педагошка евиденција и документација, евалвација) и
- Училишна клима, безбедна средина и демократско учество.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Училишна структура и организација** се однесуваат на знаењата и вештините за следење на начинот водење на евиденција и документација за учениците со посебни образовни потреби и предлагање мерки за подобрување.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник дефектолог од потподрачјето **Училишна клима, безбедна средина и демократско учество** се однесуваат на знаењата и вештините за соодветно вклучување на учениците со посебни образовни потреби во активностите на ученичките заедници.

Член 51

Специфичните професионални компетенции што треба да ги поседува стручниот соработник дефектолог од членовите 44, 45, 46, 47, 48, 49 и 50 од овој правилник се дадени во Прилог бр. 6 кој е составен дел на овај правилник.

Член 52

Во подрачјето „Работа со учениците“ за стручниот соработник библиотекар опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на учениците во учењето и
- Следење и поддршка на развојот на учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Поддршка на учениците во учењето** се однесуваат на знаењето и вештините за поттикнување на учениците да ги развиваат вештините за самостојно читање и учење, како и за упатување на учениците критички и аналитички да читаат и вреднуваат различни содржини и извори на информации.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Следење и поддршка на развојот на учениците** се однесуваат на знаењата за моделите и формите за водење воннаставни активности за читање и пишување, како и на вештините за избирање материјали од различен формат за поддршка на читањето заради учење и заради уживање.

Член 53

Во подрачјето „Работа со наставниците“ за стручниот соработник библиотекар опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата и
- Поддршка на наставниците за работа со учениците.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалвацијата** се однесуваат на знаењата и вештините за поврзување на расположливите ресурси во библиотеката со планирање и реализирање на наставните и воннаставните активности.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Поддршка на наставниците за работа со учениците** се однесуваат на знаењата и вештините да се објаснат и демонстрираат начините на кои може да им се помогне на учениците во користењето на книгата и други печатени публикации во учењето и совладувањето на наставниот материјал.

Член 54

Во подрачјето „Работа со родителите“ за стручниот соработник библиотекар опфатено е едно потподрачје Едукација на родителите.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Едукација на родителите** се однесуваат на знаењата и вештините за користење различни начини навклучување на родителите во разни активности во библиотеката.

Член 55

Во подрачјето „Соработка со заедницата“ за стручниот соработник библиотекар опфатено е едно потподрачје Соработка со стручните институции и организации.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Соработка со стручните институции и организации** се однесуваат на знаењата и вештините за воспоставување мрежа на соработка со надворешни организации и институции со дејност која е поврзана со библиотекарството, книгоиздателството, библиофилството и слично.

Член 56

Во подрачјето „Професионален развој и професионална соработка“ за стручниот соработник библиотекар опфатени се две потподрачја:

- Личен професионален развој и
- Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Личен професионален развој** се однесуваат на знаењата за ефективните начини и можности за личен и професионален развој, како и на вештините за анализирање и утврдување на потребите за подобрување на сопствената практика.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето** се однесуваат на познавање на начините за извлекување и користење информации од различни пишани и дигитални извори, како и на вештините за селекција и подредување на изготвените наставни ресурси, чување во библиотека и нудење за користење на останатите во училиштето.

Член 57

Во подрачјето „Училишна структура, организација и клима“ за стручниот соработник библиотекар опфатено е едно потподрачје Училишна структура и организација и училишна клима, безбедна средина и демократско учество.

Основните професионални компетенции на стручниот соработник библиотекар од потподрачјето **Училишна структура и организација и училишна клима, безбедна средина и демократско учество** се однесуваат на разбирање за важноста на библиотеката како центар за учење и користење различни извори на информации, како и на вештини за организирање настани поврзани со работењето на библиотеката.

Член 58

Специфичните професионални компетенции што треба да ги поседува стручниот соработник библиотекар од членовите 52, 53, 54, 55, 56 и 57 од овој правилник се дадени во Прилог бр. 7 кој е составен дел на овој правилник.

СТРУЧЕН СОРАБОТНИК ВО СТРУКАТА ВО СРЕДНО СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ

Член 59

Во подрачјето „Работа со учениците“ опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на учениците во учењето и
- Следење и поддршка на развојот на учениците.

Професионалните компетенции за стручниот соработник во структурата за средно стручно образование од потподрачјето **Поддршка на учениците во учењето** се однесуваат на познавањето на концептите за когнитивниот развој на учениците и стратегиите за учење со соодветни наставни ресурси од областа на практиката, способноста за проценка, сензибилност, идентификување на различните образовни потреби преку модели и форми за совладување на работните задачи во практичната настава.

Професионалните компетенции за стручниот соработник во структурата за средно стручно образование од потподрачјето **Следење и поддршка на развојот на учениците** се однесуваат на познавањето на протоколите за работа во лабораторија, кабинет, работилница за практична настава, како и значењето на опремата и апаратурата, нивната правилна употреба и поттикнување комуникација со учениците која се заснова врз почит и внимание промовирајќи позитивни вредности, ставови и однесување.

Член 60

Во подрачјето „Работа со наставниците“ опфатени се две потподрачја:

- Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалуацијата и
- Поддршка на наставниците за работа со учениците.

Професионалните компетенции за стручниот соработник во структурата за средно стручно образование од потподрачјето **Поддршка на наставниците за планирање и реализирање на воспитно-образовниот процес и самоевалуацијата** се однесуваат на познавањето на наставните планови и програми за структурата, карактеристиките и намената на наставните ресурси во смисла на идентификување на истите за изведување практична настава, како и познавањето на различните извори на нови материјали и технологии потребни за реализација на практичната настава.

Професионалните компетенции за стручниот соработник во структурата за средно стручно образование од потподрачјето **Поддршка на наставниците за работа со учениците** се однесуваат на познавањето на правилата и опасности при работа, принципите за добра комуникација меѓу учениците и наставниците и на учениците меѓусебно преку почитување на разликите, почитување на личноста и демократските вредности.

Член 61

Во подрачјето „Професионален развој и професионална соработка“ опфатени се две потподрачја:

- Личен професионален развој и
- Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето.

Професионалните компетенции за стручниот соработник во структурата за средно стручно образование од потподрачјето **Личен професионален развој** се однесуваат на сфаќањето на комплексноста на професијата стручен соработник во структурата и стручно усовршување за истата, познавањето на професионалните компетенции за структурата и идентификувањето на потребата за сопствениот професионален развој користејќи ги резултатите од саморефлексијата и утврдувајќи ги соодветните форми на стручно усовршување за подобрување на сопствената работна практика.

Професионалните компетенции за стручниот соработник во структурата за средно стручно образование од потподрачјето **Поддршка на професионалниот развој и соработка во училиштето** се однесуваат на воспоставувањето на професионални односи на наставникот и стручниот актив со користење совети и стручни информации и искуства за подобрување на квалитетот на својата работа и, воедно, практичната настава, преку предлагање нови реасурси согласно новите трендови во науката и техничко-технолошкиот развој.

Член 62

Во подрачјето „Училишна структура, организација и клима“ опфатено е едно потподрачје Училишна структура и организација и училишна клима, безбедна средина и демократско учество.

Професионалните компетенции за стручниот соработник во структурата за средно стручно образование од потподрачјето **Училишна структура и организација и училишна клима, безбедна средина и демократско учество** се однесуваат на познавањето на организациската структура во училиштето, материјалите и средствата за учење, методите и начините на работа во лабораторија, кабинет или работилница, можностите за користење ИКТ, безбедноста при практичната работа, како и обезбедување соодветна атмосфера и услови за слободно изразување на мислењето на учениците.

Член 63

Професионалните компетенции што треба да ги поседува стручниот соработник во структурата за средно стручно образование од членовите 59, 60, 61 и 62 од овој правилник се дадени во прилог бр. 8 кој е составен дел на овој правилник.

Член 64

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на неговото донесување, а ќе отпочне да се применува од учебната 2016/2017 година.

Министер,
Pishtar Lutfiu,

Бр.20-14619/1
20.10.2016 година

ЗАЕДНИЧКИ КОМПЕТЕНЦИИ НА СТРУЧНИТЕ СОРАБОТНИЦИ

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧЕЊЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги разбира концептите за когнитивниот развој, учењето и наставата и нивната поврзаност со поучувањето;	1.1 ја проценува подготвеноста на учениците за вклучување и напредување во образовниот систем;
2. ги разбира индивидуалните разлики во учењето кај учениците и познава соодветни стратегии за учење и поддршка на учениците во учењето;	2.1. сензибилен е за различните образовни потреби на учениците, умее да ги идентификува и да обезбедува соодветна поддршка;
3. ги знае факторите кои влијаат на процесот на учење и мотивација на учениците;	3.1 кај учениците гради високи лични стандарди за успех и позитивен став кон учењето;
	3.2 идентификува потенцијални фактори кои може да доведат до неуспех и информира и дава препораки;
4. познава методи и техники за работа со ученици и нивно успешно советување за учење;	4.1 користи различни пристапи во помагањето на учениците во учењето усогласени со нивните потреби;
5. познава различни концепти и модели за развој на инклузивно образование;	5.1 избира соодветни приоди за инклузија;
6. има познавање за користење асистивна технологија ¹ при работа со ученици со посебни образовни потреби.	6.1 промовира користење на асистивна технологија од страна на учениците.

¹Под асистивна технологија се подразбира секој предмет, дел од опрема или производ, било да е набавен од продавница, специјално нареден, адаптиран или приспособен, кој се користи да ги зголеми, одржи или подобри функционалните можности на лицата со хендикеп.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: СЛЕДЕЊЕ И ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги разбира процесите на социјалниот и на емоционалниот развој и нивната поврзаност со однесувањето на учениците;	1.1 поттикнува и развива самоверба и самопочитување кај учениците;
2. ги разбира предизвиците во комуникацијата и соработката со припадници на различни култури, со различни вредности и искуства.	2.1 комуницира со учениците на начин кој обезбедува поддршка и доверба;
	2.2 комуникацијата со учениците ја заснова врз почит и внимание, промовирајќи ги позитивните вредности, ставови и однесувања кои ги очекува и од нив;
	2.3 го приспособува пристапот во индивидуалната и групната работа со учениците на ситуацијата и видот на проблемот.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПРОФЕСИОНАЛНА И КАРИЕРНА ОРИЕНТАЦИЈА НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги знае важноста и начелата за професионална и кариерна ориентација на учениците;	1.1 избира и користи соодветни методи и инструменти за професионална ориентација и советување за кариерно насочување на учениците;
2. познава методи за професионална ориентација, советување и кариернонасочување на учениците;	
3. информиран е за состојбите на пазарот на трудот;	3. 1 професионалното и кариерното советување на учениците го базира врз утврдените интереси, способности и општествени можности.
4. информиран е за мрежата на средни училишта/ високообразовни институции;	
5. ја знае важноста од правилен избор на професија.	

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ**Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ВО ПЛАНИРАЊЕТО И РЕАЛИЗИРАЊЕТО НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС И САМОЕВАЛВАЦИЈАТА**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. познава стратешки, концепциски и програмски документи и стандарди за потсистемот на образованието во кој работи;	1.1 им дава стручна поддршка на наставниците во разбирањето и примената на програмските и концепциските документи;
2. ги познава актуелните програми и приоди (на пр., Образование за животни вештини, Иновации и претприемништво, Проектна работа и сл.) што треба да се користат во училиштето;	
3. ги познава принципите за изработка на ИОП / ја знае важноста на ИОП за учениците со посебни образовни потреби;	3.1 дава стручна поддршка во изготвувањето индивидуален образовен план;
4. познава таксономии за воспитно-образовните цели;	4.1 дава стручна поддршка во планирањето на наставата;
5. ги познава видовите планирања на воспитно-образовната работа;	
6. ги познава индивидуалните карактеристики и потреби на развојните периоди на ученикот;	6.1 кај наставниците поттикнува високи очекувања за развојот и постигањата на учениците;
7. разбира на кој начин средината го поттикнува и овозможува учењето;	7.1 промовира создавање и одржување отворена и стимулативна средина која поттикнува истражување, учење и независност;
8. ги познава начелата за воспоставување позитивна социоемоционална клима во училиницата;	8.1 дава стручна помош за обезбедување позитивна социоемоционална клима во училиницата;
9. знае дека примарна цел на оценувањето е унапредување на постигањата на учениците;	9.1 им дава насоки на наставниците како резултатите од оценувањето да ги користат за подобрување на процесот на наставата и учењето;
10. го познава етичкиот кодекс во оценувањето;	10.1 ги применува принципите на етичкиот кодекс во оценувањето;
11. ги познава потенцијалите на различни извори на знаења;	11.1 им дава стручна поддршка на наставниците за користење на различни извори на знаења;
12. ги познава проектите на ниво на државата за подобрување на квалитетот на наставата;	12.1 дава поддршка во спроведувањето проектни активности со кои се подобрува квалитетот на наставата;
13. ја разбира улогата на одделенскиот/класниот раководител.	13.1 дава стручна помош за активностите што треба да ги реализира раководителот на паралелката.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ВО РАБОТАТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. го разбира влијанието на социјалните и културните фактори врз образованието, како и придонесот на образованието за социјална кохезија;	1.1 промовира почитување на разликите и демократските вредности; 1.2 се залага за почитување на личноста на секој ученик и идентификување и развивање на неговите силни страни;
2. знае за важноста на приспособувањето на наставата на карактеристиките на учениците;	2.1 им дава поддршка на наставниците за индивидуализација во задолжителната, додатната и дополнителната настава, слободните ученички активности и натпревари;
3. ги знае принципите на добрата комуникација меѓу учениците и наставниците и на учениците меѓусебно;	3.1 им дава стручна поддршка на наставниците за воспоставување добра комуникација меѓу учениците и наставниците и на учениците меѓусебно;
4. знае за можните проблеми во однесувањето на учениците и начините за нивно разрешување.	4.1 му дава помош на наставникот во справувањето со и разрешувањето на проблеми со однесувањето на учениците.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РАБОТАТА СО РОДИТЕЛИТЕ	
Професионални знаења и вештини	Професионални способности и вештини
1. знае за важноста на соработката меѓу наставниците и родителите;	1.1 промовира култура на наставничко-родителска соработка;
2. знае методи за наставничко-родителска соработка.	2. 1 им помага на наставниците во изборот на соодветни методи и содржини за соработка со родителите.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ
Потподрачје: ИНДИВИДУАЛНИ И ГРУПНИ СОВЕТУВАЊА И КОНСУЛТАЦИИ СО РОДИТЕЛИТЕ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. разбира како семејството влијае врз когнитивното, емотивното и социјалното функционирање на учениците;	1.1 ги идентификува потенцијалните кризни ситуации во семејствата што го засегаат развојот и учењето на учениците и дава соодветна поддршка на семејството;
2. поседува знаења за комуникација со родителите на децата.	2.1 ја приспособува комуникацијата во зависност од ситуацијата и личноста на родителот.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ	
Потподрачје: ЕДУКАЦИЈА НА РОДИТЕЛИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава карактеристиките на учењето на возрасните и методите и формите за едукација на возрасни;	1.1 знаењата од својата стручна област на соодветен начин им ги презентира на родителите;
2. ја разбира потребата од јакнење на родителските компетенции за поуспешен развој и напредок на нивните деца.	2.1 им помага на родителите да развијат вештини за да го поттикнат поквалитетно развојот и учењето на своето дете.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ	
Потподрачје: ВКЛУЧУВАЊЕ НА РОДИТЕЛИТЕ ВО ЖИВОТОТ И РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае начини за соработка со семејството и можности за негово учество во животот и работата на училиштето.	1.1 промовира доверба и разбирање за градење партнерства со семејствата;
	1.2 ги мотивира родителите да се вклучат во активностите на училиштето;
	1.3 развива ефективна соработка со семејствата.

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА	
Потподрачје: СОРАБОТКА СО ЛОКАЛНАТА ЗАЕДНИЦА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. познава начини за соработка со локалната заедница и можностите за нејзино учество во животот во училиштето;	1.1 промовира соработка со локалната заедница;
2. ги знае потенцијалите на локалната заедница за поддршка на училиштето.	1.2 придонесува вредностите на културите во заедницата да се рефлектираат во сите аспекти на работата на училиштето.

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА**Потподрачје: СОРАБОТКА СО СТРУЧНИТЕ ИНСТИТУЦИИ И ОРГАНИЗАЦИИ**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја разбира важноста на соработката со стручните институции;	1.1 развива и користи соодветни начини за соработка со стручните институции;
	1.2 промовира професионалност, доверба и почит во градењето партнерства со стручните институции;
2. знае за дејностите на институциите значајни за работата во училиштето;	2.1 идентификува релевантни институции за соработка во одделни подрачја;
3. информиран е за актуелни програми за млади што ги реализира невладиниот сектор.	3.1 идентификува и предлага подрачја за заедничка соработка со здруженија во заедницата.

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА**Потподрачје: ЛИЧЕН ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја сфаќа комплексноста на професијата стручен соработник, како и правата и одговорностите што таа ги носи;	1.1 стекнатите знаења преку стручно усовршување (формалното, неформалното и информалното образование и учење) ги користи за унапредување на сопствената практика;
2. ја сфаќа важноста на личниот професионален развој;	2.1 ги идентификува потребите за личен професионален развој користејќи ги стандардите и резултатите од саморефлексија на сопствената работа;
3. ги познава компетенциите и стандардите за стручните соработници;	
4. знае како да изработи личен план за професионален развој;	
5. ги знае ефективните начини и можности за личен и професионален развој;	5.1 развива и применува рефлексивни вештини за анализирање, самоевалвација и подобрување на сопствената практика;
6. ја разбира и почитува филозофијата на доживотно учење;	6.1 промените и новините во сопствената професија ги применува во работата;
7. информиран е за професионалните здруженија на стручните соработници;	7.1 соработува со стручните соработници и со професионални здруженија во и надвор од училиштето.
8. го познава етичкиот кодекс на професијата.	

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА**Потподрачје: ПОДДРШКА НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ И СОРАБОТКАТА ВО УЧИЛИШТЕТО**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја разбира важноста на професионалниот развој за подобрување на работата во училиштето;	1.1 активно промовира професионални и колегијални односи и соработува со колегите;
	1.2 придонесува за професионалниот развој на воспитно-образовниот кадар во училиштето;

2. информиран е за стручните настани во образованието;	2.1 ги мотивира наставниците за да се усовршуваат професионално и создава поттикнувачка средина во која сите учат;
3. ги познава методите и формите на стручно усовршување	3.1 го планира професионалниот развој врз основа на испитувањето на потребите на наставниците;
4. знае како се планира професионалниот развој на наставниците.	4.1 реализира различни форми на едукација со воспитно-образовниот кадар.

АНАЛИТИЧКО – ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА	
Потподрачје: АНАЛИЗА И ПРОЦЕНКА НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА РАБОТА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае каква документација се води за воспитно-образовната работа во училиштето;	1.1 придонесува да се воспостави систем за редовни анализи на одделни воспитно-образовни прашања во училиштето;
	1.2 се залага резултатите од анализите да се користат за унапредување на воспитно-образовниот процес;
2. ја познава методологијата за анализа на документацијата;	2.1 поврзува, обработува и анализира различни податоци за воспитно-образовната работа и извлекува заклучоци од анализите.
3. ги знае начините за интерпретација и известување за резултатите од анализата.	

АНАЛИТИЧКО – ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА	
Потподрачје: ИСТРАЖУВАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. има основни познавања од методологијата на истражувањата во образованието и основите на дескриптивната статистика;	1.1 се залага унапредувањето на воспитно-образовната работа да се базира врз истражувања и факти;
	1.2 анализира и интерпретира податоци од спроведени истражувања;
	1.3 ги користи резултатите од истражувањата во сопствената практика;
2. познава различни техники за прибирање информации за	2.1 спроведува истражувања на прашања актуелни за училиштето;

воспитно-образовната практика;	
3. ги познава методите за квантитативна и квалитативна анализа на податоците;	3.1 анализира податоци од квантитативни и квалитативни истражувања;
	3.2 користи програми за статистичка обработка на податоци;
4. ги знае начините за соодветна интерпретација и известување за резултатите од истражувањата.	4.1 интерпретира податоци од различни видови истражувања.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА	
Потподрачје: УЧИЛИШНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЈА(ПЛАНИРАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА, ПЕДАГОШКА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЕВАЛУАЦИЈА)	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. го познава образовниот систем, особено потсистемот на образованието во којшто работи, и актите со кои е регулиран;	1.1 се раководи според општите принципи на системот на воспитание и образование;
	1.2 ја евалуира и проценува работата на училиштето;
2. ги разбира современите образовни тенденции;	2.1 го следи воспитно-образовниот процес и предлага мерки за унапредување;
3.информирани за актуелните случувања во образованието во земјата;	3.1 промовира иновации во воспитно- образовната работа согласно принципите за настава и учење за 21-от век;
4. го знае системот на организација и функционирање на училиштето;	4.1 промовира систематичност и одговорност во работењето на училиштето;
5. ги познава документите со кои е регулирана работата на училиштето;	
6. ги знае потребите и приоритетите на училиштето.	

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА	
Потподрачје: УЧИЛИШНА КЛИМА, БЕЗБЕДНА СРЕДИНА И ДЕМОКРАТСКО УЧЕСТВО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава принципите за создавање позитивна клима во училиштето;	1.1 поттикнува соработка меѓу сите чинители во училиштето за создавање безбедна средина и позитивна клима;
	1.2 развива чувство за припадност, заемно почитување и придонес кон училишната заедница;
2. ја знае важноста од вклученоста на сите ученици во образовниот процес;	2.1 придонесува за инклузивната клима во училиштето;
3. ги знае конвенциите за правата на децата и за антидискриминација;	3.1 промовира вредности кои се однесуваат на прифаќање на различностите, толеранција и ненасилно однесување;
4. знае за можностите за појава и опасностите од дискриминација врз сите основи;	4.1 создава клима за прифаќање и недискриминација;
5. знае за можностите за појава и опасностите од родово неизбалансиран пристап кон учениците и ученичките;	
6. знае за можните закани по физичката и психичката безбедност на учениците;	6.1 ги идентификува можните закани по безбедноста кои се специфични за училиштето и за конкретната популација во училиштето;

7. знае за важноста на учеството на учениците во донесувањето одлуки кои се од интерес за нивниот живот во училиштето;	7.1 поттикнува чувство на одговорност и ангажман кај учениците;
8. ја разбира важноста на обезбедувањето соодветна атмосфера и услови за слободно конструктивно изразување на мислењето на учениците за животот во училиштето;	8.1 обезбедува соодветна атмосфера и услови за демократско учество на учениците во животот на училиштето;
	8.2 им помага на учениците во процесите на информирање, формирање и искажување мислење, донесување одлука и преземање соодветна акција за нив релевантни прашања од животот во училиштето што се од нивен интерес;
9. знае начела и механизми за демократско учество на учениците во животот на училиштето, како и за формирање ученичка заедница базирана врз демократски основи.	9.1 им помага на учениците и наставниците во формирањето ученичка заедница врз демократски основи;
	9.2 промовира вредности кои се однесуваат на личната безбедност и безбедноста на другите.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧЕЊЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. познава принципи за работа во работилници;	1.1 има вештини за модерирање педагошки работилници;
2. познава ефективни техники за учење;	2.1 им помага на учениците да ги развиваат вештините за самостојно учење;
3. познава соодветни стратегии за поучување.	3.1 избира и применува соодветни вештини за поучување;

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: СЛЕДЕЊЕ И ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае што се развојни и ситуациони кризи и познава начини за справување со истите;	1.1 идентификува и соодветно реагира на кризни состојби на учениците;
	1.2 користи стратегии за справување со несоодветно однесување на учениците;
2. знае принципи, модели и форми за користење на слободното време на учениците во училиштето;	2.1 дава поддршка во организацијата и реализацијата на воннаставните активности на учениците во училиштето;
3. ги знае принципите, методите и средствата на воспитната работа.	3.1 има вештина за решавање на воспитни ситуации со примена на современи модели за педагошко водење.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РЕАЛИЗИРАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС И САМОЕВАЛУАЦИЈАТА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги знае принципите и методите за ефективна настава;	1.1 дава стручна помош во подготовката и реализацијата на интерактивната настава;
2. поседува знаења за екстерното и интерното проверување на постигањата на учениците;	2.1 дава стручна помош во подготовката и реализацијата на екстерното и интерното проверување на постигањата на учениците;
3. знае современи и различни методи за следење и оценување и нивните можности и ограничувања;	3.1 им помага на наставниците да избираат и изготвуваат инструменти за вреднување и самовреднување на постигањата на учениците и соодветно да ги користат;
4. ги познава пропишаните стандарди за формативно и сумативно оценување;	
5. познава методологии за вреднување учебници;	5.1 вреднува педагошки аспекти на учебниците;
6. познава иновативни приоди во наставата;	6.1 промовира иновативни приоди во наставата;
7. познава методи и техники за поддршка на наставниците при самовреднувањето на наставната работа.	7.1 промовира култура на самовреднување како основа за унапредување на наставата.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае постапки за идентификација на надарени ученици;	1.1 ги поврзува карактеристиките на учениците со соодветните начини на работа со ученици;
2. знае начини на работа со ученици со различни лични карактеристики.	

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ**Потподрачје: ИНДИВИДУАЛНИ И ГРУПНИ СОВЕТУВАЊА И КОНСУЛТАЦИИ СО РОДИТЕЛИТЕ**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги знае начините за поддршка на родителите во работата со деца со посебни образовни потреби;	1.1 на родителите на децата со посебни образовни потреби им помага да ја разберат состојбата на нивните деца и да им ја дадат потребната помош и поддршка;
2. ги знае формите и методите за ефективно советување на родители.	2.1 користи различни методи за индивидуални и групни советувања на родителите.

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА**Потподрачје: СОРАБОТКА СО ЛОКАЛНАТА ЗАЕДНИЦА**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. информиран е за соодветните фирми во кои може да се реализира практична настава.	1.1 ги поврзува карактеристиките на учениците со формите на практична настава.

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА**Потподрачје: ПОДДРШКА НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ И СОРАБОТКАТА ВО УЧИЛИШТЕТО**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава основните професионални компетенции за наставници.	1.1 формите и содржините на професионалниот развој ги поврзува со потребните компетенции на наставниците.

АНАЛИТИЧКО – ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА**Потподрачје: ИСТРАЖУВАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава постапките за спроведување акциско истражување во наставата.	1.1 спроведува акциски истражувања за подобрување на наставата.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА**Потподрачје: УЧИЛИШНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЈА(ПЛАНИРАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА, ПЕДАГОШКА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЕВАЛУАЦИЈА)**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае како треба да се одвива наставниот процес;	1.1 користи инструменти за следење и ги интерпретира добиените сознанија за следниот час; развива стратегии за подобрување на наставата;
2.ги знае структурата на педагошката евиденција и документација и начините за нејзино водење.	2.1 организира и/или реализира периодично следење на педагошката евиденција и документација;
	2.2 учествува во процесот на опфаќање на училишните обврзници и формирање на паралелките.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧЕЊЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае потврдени техники и стратегии за проценка и поттикнување на когнитивниот развој;	1.1 им помага на учениците да станат свесни за процесот за сопственото учење и да ги развиваат вештините за самостојно учење;
2. познава техники за советување;	2.1 користи пристапи во советувањето на учениците базирани врз идентификување на нивните силни страни, развивање на нивниот потенцијал и ги следи ефектите од советувањата;
3. познава принципи на работа во работилници.	3.1 има вештини за модерирање психолошки работилници.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: СЛЕДЕЊЕ И ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае што се развојни и ситуациони кризи и познава начини за справување со истите;	1.1 идентификува и соодветно реагира на кризни состојби на учениците;
	1.2 користи стратегии за справување со несоодветно однесување на учениците;
2. знае потврдени техники и стратегии за проценка и подобрување на социоемоционалното функционирање на учениците и нивното ментално здравје;	2.1 го проценува и следи социјалниот и личниот развој на учениците и дава поддршка за нивниот хармоничен развој;
	2.2 придонесува за личниот и социјалниот раст и развој на учениците;
3. знае како медикаментите и дрогата (хемиските супстанции) влијаат врз психофизичката состојба и однесувањето.	3.1 придонесува за превенција на болести на зависност.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПРОФЕСИОНАЛНА И КАРИЕРНА ОРИЕНТАЦИЈА НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини

1.познава психолошки мерни инструменти што се користат при професионалната ориентација.	1.1. врши проверка на општите и специфичните способности и професионалните интереси на учениците;
	1.2. ги синтетизира добиените информации.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РЕАЛИЗИРАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС И САМОЕВАЛУАЦИЈАТА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги знае принципите и методите за ефективна настава;	1.1 дава стручна помош во подготовката и реализацијата на интерактивната настава;
2. поседува знаења за екстерното и интерното проверување на постигањата на учениците;	2.1 дава стручна помош во подготовката и реализацијата на екстерното и интерното проверување на постигањата на учениците;
3. знае современи и различни методи за следење и оценување и нивните можности и ограничувања;	3.1 им помага на наставниците да избираат и изготвуваат инструменти за вреднување и самовреднување на постигањата на учениците и соодветно да ги користат;
4. ги познава пропишаните стандарди за формативно и сумативно оценување;	
5. поседува знаења од психометрија.	5.1 прави психометриска анализа на тестови за знаења.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1.знае постапки за идентификација на надарени ученици;	1.1 ги поврзува карактеристиките на учениците со соодветните начини за работа со ученици.

2. знае начини за работа со ученици со различни лични карактеристики.	1.2 ги синтетизира добиените информации
---	---

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ	
Потподрачје: ИНДИВИДУАЛНИ И ГРУПНИ СОВЕТУВАЊА И КОНСУЛТАЦИИ СО РОДИТЕЛИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги знае начините за поддршка на родителите во работата со деца со посебни образовни потреби;	1.1 на родителите на децата со посебни образовни потреби им помага да ја разберат состојбата на нивните деца и да им ја дадат потребната помош и поддршка;
2. ги знае формите и методите за ефективно советување на родители.	2.1 користи различни методи за индивидуални и групни советувања на родителите.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ	
Потподрачје: ВКЛУЧУВАЊЕ НА РОДИТЕЛИТЕ ВО ЖИВОТОТ И РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја разбира важноста на соработката со семејството за превенција на негативни влијанија кај младите.	1.1 развива стратегии за превенција на потенцијално негативни влијанија на средината врз младите.

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА	
Потподрачје: СОРАБОТКА СО ЛОКАЛНАТА ЗАЕДНИЦА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. информиран е за соодветните фирми во кои може да се реализира практична настава.	1.1 ги поврзува карактеристиките на учениците со формите на практична настава.

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА
Потподрачје: ПОДДРШКА НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ И СОРАБОТКАТА ВО УЧИЛИШТЕТО

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава основните професионални компетенции за наставници.	1.1 формите и содржините на професионалниот развој ги поврзува со потребните компетенции на наставниците.

АНАЛИТИЧКО – ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА

Потподрачје: ИСТРАЖУВАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава можностите и ограничувањата на различни тестови за личноста и тестови за знаења;	1.1 правилно ги користи психолошките тестови и ги интерпретира резултатите од тестирањата;
2. ги познава психометриските стандарди;	2.1 ги почитува психометриските стандарди при изборот и изработката на мерни инструменти;
3. ги познава постапките за спроведување акциско истражување во образованието.	3.1 спроведува акциски истражувања при осмислувањето програми за подобрување на учењето и менталното здравје на учениците.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА

Потподрачје: УЧИЛИШНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЈА(ПЛАНИРАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА, ПЕДАГОШКА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЕВАЛУАЦИЈА)

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае како треба да се одвива наставниот процес;	1.1 користи инструменти за следење и ги интерпретира добиените сознанија за следниот час; развива стратегии за подобрување на наставата; 1,2 Развива стратегии за подобрување на наставата.
2. знае правилно да користи психодијагностички инструменти.	2.1 ги избира и користи оние психодијагностички инструменти кои се соодветни за работа во училиште.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА

Потподрачје: УЧИЛИШНА КЛИМА, БЕЗБЕДНА СРЕДИНА И ДЕМОКРАТСКО УЧЕСТВО

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
----------------------------------	-------------------------------------

1. познава различни начини за справување со кризни ситуации во училиштето.	1.1 користи механизми, техники и стратегии за кризна интервенција во училиштето;
	1.2 користи вештини за разрешување конфликти и ги развива истите кај учениците.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧЕЊЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава социјалните фактори кои влијаат на учењето и успехот на учениците;	1.1 ги идентификува учениците од социјалноранливите категории и им обезбедува поддршка во учењето;
2. знае за социопатолошките појави меѓу младите.	2.1 идентификува и проценува ученици со социопатолошко однесување во училиштето и им обезбедува соодветна поддршка.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: СЛЕДЕЊЕ И ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае што се развојни и ситуациони кризи и познава начини за справување со истите;	1.1 идентификува и соодветно реагира на кризни состојби на учениците;
	1.2 користи стратегии за справување со несоодветно однесување на учениците;
2. знае принципи, модели и форми за користење на слободното време на учениците во училиштето;	2.1 дава поддршка во организацијата и реализацијата на воннаставните активности на учениците во училиштето;
3. ја знае важноста на структурирањето на слободното време за позитивен развој на личноста;	3.1 ги мотивира учениците за активно користење на слободното време;
4. знае принципи, модели и форми за користење на слободното време на учениците во и надвор од училиштето.	4.1 дава поддршка во организацијата и реализацијата на воннаставните активности на учениците во и надвор од училиштето.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РЕАЛИЗИРАЊЕ НА ВОСПИТНО – ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС И САМОЕВАЛУАЦИЈАТА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги знае потенцијалите и ризиците во учењето на учениците со различно социокултурно потекло;	1.1 им помага на наставниците при планирањето да водат грижа за социјалните и културните карактеристики на средината и семејствата на учениците;
2. знае за потенцијалите на различни видови воннаставни активности.	2.1 им помага на наставниците при планирањето и организирањето на наставните и воннаставните активности, општествените организации, соработката со локалната заедница, социјалната функција и функционирањето на заедницата на училиштето, соработката со родителите и друго.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ
Потподрачје: ИНДИВИДУАЛНИ И ГРУПНИ СОВЕТУВАЊА И КОНСУЛТАЦИИ СО РОДИТЕЛИТЕ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае како да ја испита и процени семејната средина на детето.	1.1 им помага на родителите во идентификувањето, следењето и надминувањето на социопатолошки појави кај нивните деца;
	1.2 промовира здрав стил на живеење во семејството.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ
Потподрачје: ВКЛУЧУВАЊЕ НА РОДИТЕЛИТЕ ВО ЖИВОТОТ И РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја разбира важноста на соработката со семејството за превенција на негативни влијанија кај младите.	1.1 развива стратегии за превенција на потенцијално негативни влијанија на средината врз младите.

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА
Потподрачје: СОРАБОТКА СО ЛОКАЛНАТА ЗАЕДНИЦА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
----------------------------------	-------------------------------------

1. ги знае функционалните односи и конфликти на училиштето и заедницата.	1.1 го согледува влијанието на домот и заедницата врз учениците и училиштето.
--	---

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА
Потподрачје: ПОДДРШКА НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ И СОРАБОТКАТА ВО УЧИЛИШТЕТО

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава основните професионални компетенции за наставници.	1.1 формите и содржините на професионалниот развој ги поврзува со потребните компетенции на наставниците.

АНАЛИТИЧКО – ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА
Потподрачје: ИСТРАЖУВАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. запознаен е со методологијата на социолошките истражувања во образованието.	1.1 идентификува прашања релевантни за училиштето и ги истражува
	1.2 ги користи резултатите од социолошките истражувањата во сопствената практика;

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА
Потподрачје: УЧИЛИШНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЈА(ПЛАНИРАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА, ПЕДАГОШКА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЕВАЛУАЦИЈА)

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1.ги знае структурата на педагошката евиденција и документација и начините за нејзино водење.	1.1 организира и/или реализира периодично следење на педагошката евиденција и документација;

	1.2 учествува во процесот на опфаќање на училишните обврзници и формирање на паралелките.
--	---

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА	
Потподрачје: УЧИЛИШНА КЛИМА, БЕЗБЕДНА СРЕДИНА И ДЕМОКРАТСКО УЧЕСТВО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1.1 ја знае важноста од вклученоста на сите ученици во образовниот процес;	1.1 се грижи за вклученоста на учениците со девијантно однесување во активностите во и надвор од училиштето.

СПЕЦИФИЧНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА СТРУЧЕН СОРАБОТНИК – СОЦИЈАЛЕН РАБОТНИК

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧЕЊЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги разбира човечките односи, интеракции и влијанието на социјалните ситуации врз функционирањето на поединецот;	1.1 располага со вештини за идентификација и евиденција на ученици со социјален ризик со потешкотии во учењето;
2. ги познава методиките на социјалната работа со поединец и социјалната работа во локалната заедница.	2.1 располага со вештини за идентификација, организација и искористување на расположливите ресурси во училишната и надворешната средина во функција на подобрување на образовниот успех на учениците.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: СЛЕДЕЊЕ И ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае што се развојни и ситуациони кризи и познава начини за справување со истите;	1.1 идентификува и соодветно реагира на кризни состојби на учениците;
	1.2 користи стратегии за справување со несоодветно однесување на учениците;
2. знае за влијанието на семејството врз развојот на учениците;	2.1 работи на интеграција на ученици од различни социокултурни средини;
3. ги познава системските пристапи и методиките за социјална работа со поединец, социјална работа со група и социјална работа во локалната заедница;	3.1 ги застапува правата и интересите на социјално ранливите ученици и ги поврзува со потребните ресурси за задоволување на нивните социјално-заштитни потреби;
4. запознаен е со основите на социјалната работа во услови на криза;	4.1 дава директни услуги за подобрување на социјалната ситуација на семејствата од кои потекнуваат учениците;
5. ги познава методите за реализација на програми за социјална превенција;	5.1 поседува вештини и применува техники за проценка, планирање и директна и индиректна интервенција поврзана со ученикот и средината.

6. ги познава проблемските пристапи во социјалната работа (пристап кон решавање проблеми, пристап кон решавање задачи, пристап фокусиран на решенија).	
--	--

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РЕАЛИЗИРАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС И САМОЕВАЛУАЦИЈАТА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги знае потенцијалите и ризиците во учењето на учениците со различно социокултурно потекло.	1.1 им помага на наставниците при планирањето да водат грижа за социјалните и културните карактеристики на средината и семејствата на учениците.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава техниките на медијација и решавање конфликти во социјалната работа.	1.1 располага со вештини за застапување, консултација, советување и медијација во социјалната работа.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ	
Професионални знаења и вештини	Професионални способности и вештини
1. ги познава техниките на медијација и решавање конфликти во социјалната работа со родители.	1.1 располага со вештини за консултација, советување и медијација со родители од семејства со социјален ризик.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ	
Потподрачје: ИНДИВИДУАЛНИ И ГРУПНИ СОВЕТУВАЊА И КОНСУЛТАЦИИ СО РОДИТЕЛИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава пристапите за работа со семејства и поединични случаи.	1.1 им дава социјална поддршка на семејствата;
	1.2 ги застапува правата и интересите на родителите на учениците од семејства со социјален ризик и ги поврзува семејствата со потребните ресурси;

	1.3 располага со вештини за проценка, планирање и директна и индиректна интервенција во семејствата со социјален ризик и користи соодветни техники (екомапа, генограм, култураграм и др.).
--	--

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ

Потподрачје: ЕДУКАЦИЈА НА РОДИТЕЛИ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја препознава улогата на едукацијата на родителите за подобрување на образовните успеси на учениците и спречувањето на појавата на социјални проблеми.	1.1 креира, имплементира и евалуира програми од областа на социјалната превенција.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ

Потподрачје: ВКЛУЧУВАЊЕ НА РОДИТЕЛИТЕ ВО ЖИВОТОТ И РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава модалитетите на соработка меѓу училиштето и семејството.	1.1 ги мотивира и вклучува родителите од семејствата со социјален ризик во работата на училиштето.

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА

Потподрачје: СОРАБОТКА СО ЛОКАЛНАТА ЗАЕДНИЦА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја познава методиката на социјална работа во локална заедница.	1.1 користи различни модели на социјална работа во локална заедница (социјален развој, социјално планирање, социјална акција и зајакнување).

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА

Потподрачје: СОРАБОТКА СО СТРУЧНИТЕ ИНСТИТУЦИИ И ОРГАНИЗАЦИИ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. располага со знаења од областа на мрежната социјална работа.	1.1 умее да воспоставува мрежна соработка со надворешни организации и институции.

АНАЛИТИЧКО – ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА

Потподрачје: ИСТРАЖУВАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава основите на истражувачката методологија на социјалната работа во образованието.	1.1 располага со вештини за примена на квалитативни и квантитативни социјални истражувања;
	1.2 располага со вештини за изработка на инструменти потребни за реализација на социјални истражувања.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА**Потподрачје: УЧИЛИШНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЈА ПЛАНИРАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА, ПЕДАГОШКА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЕВАЛУАЦИЈА)**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. запознаен е со основите за планирање и програмирање и евалуација на социјалната работа во училиштата.	1.1 користи техники за програмирање и евалуација на социјалната работа со поединци и семејства.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА**Потподрачје: УЧИЛИШНА КЛИМА, БЕЗБЕДНА СРЕДИНА И ДЕМОКРАТСКО УЧЕСТВО**

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава социјалните ризици за семејства кои водат кон исклучување на учениците од образовниот процес.	1.1 ги застапува правата на ранливи и маргинализирани поединци и групи;
	1.2 работи на обезбедување целосен опфат на учениците од семејства со социјален ризик.

СПЕЦИФИЧНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА СТРУЧЕН СОРАБОТНИК – ДЕФЕКТОЛОГ

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧЕЊЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. поседува знаења за специфичните карактеристики на учениците со посебни образовни потреби;	1.1 дава соодветна поддршка и го следи напредокот на учениците со посебни образовни потреби;
2. поседува знаења за соодветни техники и стратегии за проценка на образовните потреби на учениците со посебни образовни потреби.	2.1 користи диференцијација и индивидуализација со цел да обезбеди пристап до наставните содржини;
	2.2 користи асистивна технологија во работата со ученици со посебни образовни потреби.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: СЛЕДЕЊЕ И ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. поседува знаења за следење на ефектите од ИОП-от.	1.1 учествува/врши ревизија на ИОП
	1.2 утврдува потреба од дополнителни сервиси за поддршка.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПРОФЕСИОНАЛНА И КАРИЕРНА ОРИЕНТАЦИЈА НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава специфичните карактеристики на учениците со посебни образовни потреби и лепезата на адекватни занимања за учениците со посебни образовни потреби.	1.1 дава поддршка при соодветен избор на занимања.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РЕАЛИЗИРАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС И САМОЕВАЛУАЦИЈАТА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. познава соодветни начини за модификации и адаптации во наставата и просторот и оценување на постигањата според ИОП.	1.1 изготвува/избира методи, техники, средства за работа и инструменти за оценување соодветни на видот на посебни образовни потреби, поставените цели во ИОП и стилот на учење на ученикот.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава карактеристиките на учениците со посебни образовни потреби.	1.1 ги јакне капацитетите на наставниците за препознавање и работа со овие ученици.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ	
Потподрачје: ИНДИВИДУАЛНИ И ГРУПНИ СОВЕТУВАЊА И КОНСУЛТАЦИИ СО РОДИТЕЛИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. Ги знае начините за поддршка на родителите во работата со деца со посебни образовни потреби. 2. ги знае спецификите за ефективно советување на деца со посебни образовни потреби.	1.1 на родителите на децата со посебни образовни потреби им помага да ја разберат состојбата на нивните деца и да им ја дадат потребната помош и поддршка. 2.1 користи различни методи за индивидуални и групни советувања на родителите на деца со посебни образовни потреби.

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА	
Потподрачје: СОРАБОТКА СО ЛОКАЛНАТА ЗАЕДНИЦА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. информиран е за соодветните фирми во кои може да се реализира практична настава.	1.1 ги поврзува карактеристиките на учениците со формите на практичната настава.
ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ И СОРАБОТКАТА ВО УЧИЛИШТЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини

1. ги познава основните професионални компетенции за наставници.	1.1 формите и содржините на професионалниот развој ги поврзува со потребните компетенции на наставниците.
--	---

АНАЛИТИЧКО – ИСТРАЖУВАЧКА РАБОТА	
Потподрачје: ИСТРАЖУВАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава постапките за спроведување акциско истражување во наставата.	1.1 спроведува акциски истражувања за подобрување на наставата.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА	
Потподрачје: УЧИЛИШНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЈА(ПЛАНИРАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНАТА РАБОТА, ПЕДАГОШКА ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА, ЕВАЛУАЦИЈА)	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја знае структурата на евиденцијата и документацијата за учениците со посебни образовни потреби и начините за нејзино водење.	1.1 организира и/или реализира периодично следење на изработката на евиденцијата и документацијата за учениците со посебни образовни потреби.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА	
Потподрачје: УЧИЛИШНА КЛИМА, БЕЗБЕДНА СРЕДИНА И ДЕМОКРАТСКО УЧЕСТВО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја разбира важноста од вклучување на учениците со посебни образовни потреби во сите активности на училиштето;	1.1 се грижи за соодветна вклученост на учениците со посебни образовни потреби во активностите на ученичките заедници.

СПЕЦИФИЧНИ ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА СТРУЧЕН СОРАБОТНИК – БИБЛИОТЕКАР

Прилог бр. 7

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧЕЊЕТО	
Професионални знања и разбирања	Професионални способности и вештини
1. познава соодветни стратегии за учење и поддршка на учениците во учењето согласно индивидуалните карактеристики;	1.1 сензибилен е за различните образовни потреби на учениците, умее да ги идентификува и да обезбедува соодветна поддршка; 1.2 ги поврзува теориите за учење со барањето и користењето информации;
2. ги знае факторите кои влијаат врз процесот на учење и мотивација на учениците;	2.1 кај учениците гради високи лични стандарди за успех и позитивен став кон читањето и учењето; 2.2 идентификува потенцијални негативни фактори во учењето и ги зема предвид во работата со учениците;
3. познава методи и техники за работа со ученици и нивно успешно советување за читање и учење;	3.1 пристапите во поддршката на учениците и учењето ги усогласува со нивните специфични потреби;
4. ги познава културолошките специфики на средината во која се наоѓа училиштето;	4.1 умее да одбере соодветни материјали за да ги задоволи потребите на различните корисници;
5. има основни познавања од јазиците на кои се изведува наставата во училиштето и од странските јазици што се изучуваат во училиштето;	5.1 способен е да пронајде и да понуди литература на наставните јазици во училиштето и на странските јазици што се изучуваат во училиштето;
6. познава принципи за работа во работилници;	6.1 има вештини за модерирање едукативни работилници;
7. познава ефективни стратегии и техники за читање и учење.	7.1 им помага на учениците да ги развиваат вештините за самостојно читање и учење.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: СЛЕДЕЊЕ И ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ НА УЧЕНИЦИТЕ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги разбира предизвиците во комуникацијата и соработката со припадници на различни култури, со	1.1 комуницира со учениците на начин кој обезбедува поддршка и доверба;

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РЕАЛИЗИРАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС И САМОЕВАЛУАЦИЈАТА

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава потенцијалите на различни извори на знаења;	1.1. им дава стручна поддршка на наставниците за користење различни извори на знаења;

различни вредности и искуства;	1.2 комуникацијата со учениците ја заснова врз почит и внимание, промовирајќи ги позитивните вредности, ставови и однесувања кои ги очекува и од нив;
2. ја знае важноста на читањето за личен и социјален развој и познава различни начини за мотивирање за читање;	2.1 користи различни приоди за мотивирање и развој на интересите за читање; 2.2 развива способности за аналитичко и критичко читање;
3. знае модели и форми за водење на воннаставни активности за читање и пишување;	3.1 организира различни видови воннаставни активности за читање и пишување;
4. ги познава актуелните изданија во литературата (научна и уметничка) за деца/млади.	4.1 избира материјали од различен формат за поддршка на читањето заради учење и заради уживање.

2. знае за специјалностите на различни издавачки куќи во издаваштвото;	2.1 проактивно бара и следи најнови публикации и изданија релевантни за воспитно-образовната работа;
3. има познавања за концепциските документи и општи познавања за наставните планови и програми за степенот на образованието во којшто работи;	3.1 ги поврзува расположливите ресурси во библиотеката со наставните и воннаставните програми;
4. ја разбира посебноста/ индивидуалноста на учениците.	4.1 ја почитува посебноста/ индивидуалноста на секој ученик и ги поврзува неговите потреби со соодветни извори на учење.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ

Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. знае начини за работа со ученици преку користење разна литература.	1.1 ги поврзува карактеристиките и афинитетите на учениците со соодветно избирање литература.

РАБОТА СО РОДИТЕЛИТЕ

Потподрачје: ЕДУКАЦИЈА НА РОДИТЕЛИТЕ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
----------------------------------	-------------------------------------

1. знае начини и форми за комуникација со родителите;	1.1 умее комуникацијата да ја приспособи на различните карактеристики на родителите;
2. ја разбира важноста на соработката со родителите.	2.1 користи различни начини за да ги вклучи родителите во разни активности во библиотеката.

СОРАБОТКА СО ЗАЕДНИЦАТА	
Потподрачје: СОРАБОТКА СО СТРУЧНИТЕ ИНСТИТУЦИИ И ОРГАНИЗАЦИИ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. располага со знаења од областа на библиотекарското работење и сличните дејности;	1.1 умее да воспоставува мрежа на соработка со надворешни организации и институции со дејност која е поврзана со библиотекарството, книгоиздателството, библиофилството и слично;
2. ги познава спецификите на различни видови библиотеки.	2.1 умее да користи информации од различни видови библиотеки.

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА	
Потподрачје: ЛИЧЕН ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја сфаќа комплексноста на професијата стручен соработник-библиотекар и потребата од доживотно учење;	1.1 стекнатите знаења преку стручно усовршување (формалното, неформалното и информалното образование и учење) ги користи за унапредување на сопствената практика;
2. ја сфаќа важноста од личен професионален развој;	2.1 ги идентификува потребите за личен професионален развој користејќи ги стандардите и резултатите од саморефлексија на сопствената работа;
3. ги познава компетенциите и стандардите за својот профил на стручен соработник;	
4. ја разбира важноста од планирањето на сопствениот професионален развој;	
5. ги знае ефективните начини и можности за личен и професионален развој;	5.1 анализира и утврдува потреби за подобрување на сопствената практика;

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА	
Потподрачје: ЛИЧЕН ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
6. информиран е за професионалните здруженија на библиотекарите;	6.1 соработува со стручните соработници и со професионални здруженија во и надвор од училиштето.
7. го познава етичкиот кодекс на професијата.	

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ И СОРАБОТКАТА ВО УЧИЛИШТЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја разбира важноста на професионалната соработка во училиштето;	1.1 воспоставува професионални односи во работата;
2. ги разбира потенцијалите на материјалите за учење изготвени од страна на наставниците;	2.1 промовира споделување ресурси за учење изготвени од наставниците;
3. познава начини за извлекување и користење информации од различни пишани и дигитални извори.	3.1 дава професионална поддршка на наставниот кадар поврзано со библиотеката и користењето информации.

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА
Потподрачје: УЧИЛИШНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЈА И УЧИЛИШНА КЛИМА, БЕЗБЕДАНА СРЕДИНА И ДЕМОКРАТСКО УЧЕСТВО

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја разбира важноста на библиотеката како центар за учење и користење различни извори на информации;	1.1 ја организира библиотеката да претставува центар за учење и размена на информации во училиштето;
2. познава различни видови материјали и средства за учење и за реализација на наставните планови и програми во училиштето;	2.1 вреднува извори за учење со различни формати и од различни медиуми;
	2.2 умее да ги поврзе развојните политики на училиштето со ресурсите што се потребни за нивна имплементација;
3. ги разбира социјалните и психолошките фактори кои влијаат врз користењето на ресурсите од страна на стручниот персонал и учениците;	3.1 користи различни начини за подигање на интересот на учениците, вработените и родителите за користење на библиотеката;
4. ги познава и разбира мултимедијалните продукти, локални и други мрежи и онлајн библиотечни услуги;	4.1 ги упатува учениците и вработените да користат мултимедијални продукти и онлајн библиотечни услуги;
5. разбира дека при планирањето на работата во училиштето треба да се имаат предвид специфичностите на средината во која се наоѓа училиштето;	5.1 организира настани поврзани со работењето на библиотеката што го рефлектираат училишниот план и програма и специфичностите на заедницата;
6. познава различни начини на пишување и претставување содржини;	6.1 умее да процени и да избере најсоодветен начин за презентирање информации;
7. ги познава можностите за користење различна информациско-комуникациска технологија вклучувајќи ги и новите технологии;	7.1 умее да користи ИКТ за креирање, зачувување, наоѓање, споделување и организирање информации и за комуникација;
8. знае за различностите меѓу луѓето и меѓу заедниците (култура, физички изглед и сл.);	8.1 промовира сензитивност за и прифаќање на различностите;
9. ги знае и разбира правилата за водење и организација на училишна библиотека;	9.1 ја организира библиотеката да биде лесно достапна за корисниците;
	9.2 обезбедува пристап до библиотечниот материјал по електронски пат;

	9.3 ги упатува учениците да ја користат библиотеката;
10. ги познава библиотечните процеси, набавка на книги, периодика, списанија, весници и др.;	10.1 ја унапредува работата на библиотеката врз основа на сознанијата за ефектите од претходната работа (користење на библиотеката, задоволство и ефекти од користењето); 10.2 врши стручна обработка- каталогизација, кластификација и подредување на книжниот фонд;
11. познава софтвери за библиотечно работење и нивните предности;	11.1 користи компјутерски систем (COBBISS и сл.);
12. ја знае регулативата за безбедност на библиотека и ја разбира важноста од воспоставувањето безбедносен систем;	12.1 го приспособува безбедносниот систем согласно условите во училиштето; 12.2 обезбедува почитување на кодексот на однесување во библиотеката;
13. ја познава регулативата за авторските права и правилата за цитирање.	13.1 промовира почитување на авторските права и правилно цитирање.

ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ НА СТРУЧНИОТ СОРАБОТНИК ВО СТРУКАТА

Прилог бр. 8

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УЧЕЊЕТО ²	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава концептите за когнитивниот развој на ученикот;	1.1. ја проценува подготвеноста на учениците за вклучување во работата со современа опрема и апаратура кои се составен дел на лабораторија, кабинет или работилница за изведување практична настава и нејзино адекватно следење;

²Потподрачјето се однесува на стручни соработници што се непосредно вклучени во настава

2. познава основни стратегии за учење со соодветни наставни ресурси кои ги развиваат вештините од областа на практичната настава, согласно индивидуалните карактеристики;	2.1. препознава различни образовни потреби на учениците; 2.2. дава поддршка при работата со соодветни наставни ресурси за изведување практична настава;
3. познава методи и техники за работа со ученици и нивно успешно насочување за работата со соодветни наставни ресурси во процесот на практичната настава;	3.1. ги усогласува специфичните потреби на учениците во процесот на реализација на практичната настава; 3.2. ги препознава новите технологии соодветни за реализација на процесот на практична настава;
4. познава фактори кои го мотивираат ученикот во работата со соодветни наставни ресурси во процесот на развојот на вештини;	4.1. гради позитивен став за работата со соодветни наставни ресурси во процесот на развој на вештини;
5. ги познава основните принципи на инклузивното образование;	5.1. препознава потреба од соодветен период за инклузија;
6. познава модели и форми за совладување на работните задачи за практичната настава;	6.1. организира активности за појаснување на задачите од практичната настава во соработка со наставникот по практична настава;
7. Знае да води евиденција за напредокот на ученикот по процесот на практична настава.	7.1. ја проценува и евидентира успешноста на работата на ученикот.

РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ

Потподрачје: СЛЕДЕЊЕ И ПОДДРШКА НА РАЗВОЈОТ НА УЧЕНИЦИТЕ

Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. Познава принципи за работа во лабораторија, кабинет и работилница за практична настава;	1.1. оспособен е да демонстрира работа во лабораторија со примена на основни принципи и методи за заштита и самозаштита; 1.2. применува основни принципи и методи за заштита и самозаштита при работа во лабораторија, кабинет и работилница за практична настава;
2. ги знае работата и значењето на современата опрема и апаратура кои се составен дел на лабораторија, кабинет или работилница за изведување практична настава;	2.1. Идентификува составни делови, ги објаснува карактеристиките и примената на опремата и апаратурата, го објаснува процесот на работа; 2.2. се грижи за одржувањето и правилната употреба на опремата и апаратурата;
- Специфични компетенции за стручните соработници во настава	

3. препознава предизвици во комуникацијата и соработката со припадници на различни култури, со различни вредности и искуства.	3.1. комуницира со учениците и наставниците на начин кој обезбедува поддршка и доверба;
	3.2. комуникацира со почит и внимание, промовирајќи ги позитивните вредности, ставови и однесувања.

РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ И РЕАЛИЗИРАЊЕ НА ВОСПИТНО - ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС И САМОЕВАЛУАЦИЈАТА	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ги познава наставните планови и програми за структурата на образованието во коешто работи;	1.1. идентификува наставен план и програма за практична настава за образовен профил за кој реализира практична настава;
2. познава карактеристики и намена на наставните ресурси ³ потребни за реализација на програмата по практична настава;	2.1. ги одредува расположливите ресурси во лабораторија, кабинет, работилница во зависност од целите на наставните програми по практична настава; 2.2. ги идентификува наставните ресурси според нивните карактеристики; 2.3. Правилно ги користи наставните ресурси;
3. познава различни извори на нови материјали и технологии потребни за реализација на практичната настава;	3.1 бара и следи новитети во технологијата карактеристични за структурата за подобрување на практичната настава; 3.2. ги известува наставниците за различните извори на материјали и технологии;
4. има познавања од набавка и водење евиденција за потребни и потрошени наставни ресурси за реализација на програмата по практична настава;	4.1. набавува потребни наставни ресурси за реализација на програмата по практична настава;

³Под ресурси се подразбираат: супстанции, лабораториски инвентар, реагенси, инструменти, проби за анализа, апарати и слично

а) Специфични компетенции за стручните соработници во настава	
5. ја разбира посебноста/индивидуалноста на учениците;	5.1 ја почитува посебноста/ индивидуалноста на секој ученик и ги поврзува неговите потреби со соодветни начини за развивање вештини;
6. познава начела за воспоставување позитивна социоемоционална клима во лабораторија, кабинет, работилница за практична настава;	6.1. придонесува при воспоставувањето позитивна социоемоционална клима во лабораторија, кабинет, работилница за практична настава;
РАБОТА СО НАСТАВНИЦИТЕ	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИТЕ ⁴	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
<ol style="list-style-type: none"> 1. познава начини за работа со ученици преку користење разни наставни ресурси; 2. Го познава влијанието на социјалните и културните фактори врз образованието. 3. Познава принципи за добра комуникација меѓу учениците и наставниците и на учениците меѓусебно. 4. Познава правила за безбедност при работа. 5. Познава опасности при работа и заштитни средства и опрема. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 ги користи способностите и афинитетите на учениците со избор на соодветни наставни ресурси; 2.1 Промовира почитување на разликите и демократските вредности. 2.2 Се залага за почитување на личноста на секој ученик. 3.1 Им дава поддршка на наставниците за воспоставување добра комуникација помеѓу учениците и наставниците и на учениците меѓусебно. 4.1 Применува правила за безбедност при работа во работилница/лабораторија. 4.2 Им пружа соодветна поддршка на учениците за заштита при работа и користење заштитни средства и опрема.

⁴Потподрачјето се однесува за стручни соработници во настава

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА	
Потподрачје: ЛИЧЕН ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја сфаќа комплексноста на професијата стручен соработник во структурата и одговорностите што таа ги носи;	1.1 стекнатите знаења преку стручно усовршување (формалното, неформалното и информалното образование и учење) овозможуваат развој на постојните и стекнување нови способности и вештини потребни за унапредување на сопствената работа;
2. ја разбира важноста од планирањето на сопствениот професионален развој;	2.1 ги идентификува потребите за личен професионален развој користејќи ги професионалните компетенции, резултатите од саморефлексија на сопствената работа, како и потребите произлезени од новите трендови на науката;
3. ги познава потребните професионални компетенции за својот профил на стручен соработник;	
4. ги знае ефективните начини и можности за личен и професионален развој;	4.1 ги утврдува соодветните форми на стручно усовршување за подобрување на сопствената работна практика;
5. ги познава изворите за добивање информации значајни за структурата (списанија, и сл.);	5.1 соработува со стручните соработници во соодветната струка; 5.2 користи литература од различни извори за унапредување на личен и професионален развој;
6. го познава етичкиот кодекс на професијата/училиштето;	6.1 се однесува согласно етичкиот кодекс на професијата;

ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ПРОФЕСИОНАЛНА СОРАБОТКА	
Потподрачје: ПОДДРШКА НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ И СОРАБОТКАТА ВО УЧИЛИШТЕТО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја разбира важноста од професионалната соработка во училиштето;	1.1 воспоставува професионални односи во работата;
2. го разбира значењето на соработката со	2.1. употребува стручни информации и искуства, и користи совети за

наставникот и стручниот актив во насока на подигање на квалитетот на практичната настава;	подобрување на својата работа и подигање на квалитетот на практичната настава;
3. се информира за наставните содржини поврзани со промовирање ресурси кои може да се користат во наставата;	3.1. предлага нови ресурси (материјали, средства, алатки, и сл.) согласно со техничко-технолошкиот развој и новите трендови во науката;

УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА	
Потподрачје: УЧИЛИШНА СТРУКТУРА, ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛИМА, БЕЗБЕДНА СРЕДИНА И ДЕМОКРАТСКО УЧЕСТВО	
Професионални знаења и разбирања	Професионални способности и вештини
1. ја познава организациската структура во училиштето;	1.1 се раководи според општите принципи на системот на воспитание и образование;
2. познава различни видови материјали и средства за учење и за реализација на наставните планови и програми во училиштето;	2.1 посочува извори за учење со различен формат и од различни медиуми;
3. знае дека при планирањето на работата во училиштето треба да се имаат предвид специфичните услови за работа;	3.1 организира настани поврзани со работењето на лабораторија, кабинет или работилница за изведување практична настава;
4. познава различни методи и начини на работа во лабораторија, кабинет или работилница за изведување практична настава;	4.1 Ги утврдува соодветните форми на стручно усовршување за подобрување на сопствената работна практика.
5. ги познава можностите за користење различна информациско-комуникациска технологија вклучувајќи ги и новите технологии;	5.1 умее да користи ИКТ за креирање, зачувување, наоѓање, споделување и организирање информации и за комуникација;
6. знае за различностите меѓу луѓето и меѓу заедниците (култура, физички изглед и сл.);	6.1 промовира сензитивност за прифаќање на различностите;
7. ги знае и разбира правилата за реализација на практична настава;	7.1 организира просторна достапност за изведување практична настава;
	7.2 обезбедува пристап до апаратура, машини и до потрошниот материјал;
	7.3 ги упатува учениците како правилно да се однесуваат во лабораторијата, кабинетот или работилницата за изведување практична настава;

8. ја знае регулативата за безбедност во лабораторија, кабинет или работилница за изведување практична настава и ја разбира важноста од воспоставувањето безбедносен систем;	8.1 обезбедува почитување на кодексот за однесување во лабораторија, кабинет или работилница за изведување практична настава;
9. се грижи за работната средина;	9.1 совесно користи извори на енергија и природни ресурси; 9.2 се грижи за безбедносните услови во лабораторија, кабинет и/или работилница;
10. ја разбира важноста од обезбедувањето соодветна атмосфера и услови за слободно конструктивно изразување на мислењето на учениците за работата во лабораторијата;	10.1 поттикнува соодветна атмосфера и услови за демократско учество на учениците во работата во лабораториите, кабинетите и работилниците;
11. ги познава принципите за професионална комуникација и соработка во училиштето;	11.1. придонесува во создавањето клима на поддршка и соработка;
12. применува еколошки стандарди во работата;	12.1. се грижи за заштита на човековата средина и заштеда на енергија и ресурси;
- а) Специфични компетенции за стручните соработници во настава	
13. поддржува соработка со родители.	13.1 умее да формулира различни нивоа на постигања на ученикот во практичната настава.